

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ԴՐՈՒՄԻՆ

Ե ՏԱՐԻ ԹԻՒ 91

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Պարսկաստանի համար տարեկան 10 ֆր. և կամ 4 րբլ. Թղթաբ. 20 ֆրանգ. Եւրոպայի և այլ տեղերի համար տարեկան 20 ֆրանգ. Տնօրէնութիւնն ինք կը վճարէ լրագիրը զրկելու փոստի ծախքը. Բաժնեգէիները կանխիկ կը վճարուն: Վեցամսեայ կամ եռամսեայ բաժնորդութիւններ ալ կընդունուին, առանց ոեւէ յաւելման բաժնեգէին վրայ: Հաստով կը ծախուի ամեն տեղ 20 սանթիմ. Նամակ և ծրար պէտք է զրկել հետեւեալ հասցէով. M. PORTOUKALIAN, rédacteur du journal Arménia. MARSEILLE (France)

1890 ՅՈՒԼԻՍ 9

ՅՈՒՆԻՍ 27 (Հ. Տ.)

ՁՈՐԵՔՏԱՐՈՒ

Կը հրատարակուի Դ. և Շ. Թ. օրեր

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւններն: Պարտաւոր չէ վերագրաձուներ չհրատարակուած ձեռագիրներն: Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Ծանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդիմ կարծէ. 1 գլխագիրը 2 սանդիմ:

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la Rédaction (Rue Vacon, 50)

ՀԱՅՈՑ
ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ
ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ
==
ՆՊԱՏԱԿ ԵՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

(Քաղուած կանոնագրէն)

«Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» նպատակն է աշխատել վարչական բարենորոգումներ մտցունելու թիւրքահայաստանի մէջ, Հայ ժողովրդի տեղական պէտքերին համեմատ: Հայ ժողովրդի ցանկութիւնն է իրաւունք ստանալ ազատօրէն ինքզինք կառավարելու որով միայն պիտի կրնան վերնալ այն հարստահարութիւններ որոնք այսօր Հայաստանի թշուառութեան և աւերակ դառնալուն պատճառ կը լինին:

«Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» իւր նպատակ իրագործելու համար իւր կարողութեան չափով կը գործադրէ ամեն յարմար եղած միջոցներն, ժամանակի պահանջներին համեմատ: Կաշխատի ներքին ոյժ գոյացունել Ազգին մէջ իւր ազատութեան համար, հրատարակութիւններ կանէ, գիմումներ կանէ որոց որ պէտք է և նիւթապէս ու բարոյապէս կը քաջալերէ անոնց որոնք անձնուիրութեամբ կաշխատին Հայրենիքի ազատութեան գործին:

Միութիւնը կունենայ իրեն բերան եղող լրագիր որ, բացի զանազան լուրեր տալէ իրեն լրագիր, կը հալորդէ ընդհանրութեան ինչ որ Միութիւնը ուզէ հալորդել, տեղեկութիւններ կուտայ Հայաստանի և տարաբան Հայերի գրութեան վրայ և կը ծառայէ հայրենասիրական եռանդը արծարծելու Հայերին մէջ:

Ծանօթ. «Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» անդամակցիլ կամ թղթակցիլ ուղղուներն պէտք է գիմեն հետեւեալ հասցէին:

M. Portoukalian
(FRANCE) Marseille

* Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» կը նպատէ Արմենիա լրագրի հրատարակման:

ԲԱՅՈՒՄԵ Ե
ԲԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ԴՐՈՒՄԻՆ
“ԱՐՄԵՆԻԱ”
2 ՏԱՐԵՇՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ
(1890 ՕԳՈՍՏՈՍ-91 ՅՈՒԼԻՍ)

Արմենիան կը հրատարակուի առաջիկայ տարեշրջանին մէջ միեւնոյն ուղղութեամբ և շարաթի երկու անգամ, չորեքշաբթի և շաբաթ օրերն:

Տարեկան բաժնորդագինն է՝

Պարսկաստանի համար 10 ֆրանգ. կամ 4 րբլ. թղթաբ. 20 ֆրանգ.

Եւրոպայի և այլ տեղերի համար 20 ֆրանգ.

«Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» անդամներէն անոնց համար որոնք տարեկան 20 ֆրանգ. Արմենիայի բաժնորդապին վճարելու անկարող լինելին կը յայտնեն խմբագրութեան ուղղուած մի նամակով, 10 ֆրանգ:

Անոնք որ 3 բաժնորդ կը գտնեն Արմենիայի, մէկ օրինակ ալ 2 րի կը ստանան, բայց պայմանով որ 6 քերթերն ալ մէկ ծրար եղած մէկ անգի հասցիին յղուին:

Վեցամսեայ և եռամսեայ բաժնորդագրութիւններ ալ կընդունուին սոյն տարեշրջանի համար միեւնոյն հաշուով, առանց ոեւէ յաւելման:

Արմենիայի տնօրէնութիւնն ինք կը վճարէ լրագիրը զրկելու փոստի ծախքը: Բաժնորդագիներն կ'ԱՅԼԻԿ պէտք է զրկուին:

Կը խնդրենք մեր բոլոր բարեկամներէ որոնք կը համակրին մեր գործի, եռանդով ջանալ տարածել Արմենիան ամեն շրջաններին մէջ ուր որ կրնան: Որչափ աւելի յաջողինք շատ տարածել մեր թերթ ամեն կողմի Հայերին մէջ, այնչափ աւելի շատ պիտի յաջողինք մեզ գաղափարակիցներ և ձեռնուներ ստեղծել: Մեր զօրութեան գաղտնիքը մեզ գաղափարակից Հայերը շտապեցուն մէջ է: Պէտք է աշխատել տարածել Արմենիան նոյն իսկ անտարբեր համարուած Հայերին մէջ, նոյն իսկ մեզ հակակարծիք եղողներին մէջ: Փորձը յոյս կուտայ որ անոնք ալ հետզհետէ պիտի մօտենան մեզ, անդադար չլնելով և վերջապէս համոզուելով ճշմարտութեան:

ԲՈՎԱՆ ԿԱԿՈՒԹԻՒՆ
Կարենոր ազգ. — Ժողովրդի զայրոյթը կըրորուի դէպք. — Զուլս կետիւնքի հետեւեալ տարեդարձի հանդիսը Համբարումի մէջ. — Բ. Դրան օրհասական ձեւերը. — Նուիրատուութիւններ «Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» — Հայերի թիւաքիւլ. — Եկիւտասի Գեր. Առաջնորդը. — Նամակ Զաւային (Բատալիա). — Արտասանման յուրեր. — Հազարապետ Փանիգայի դատաստանը. — Ծանուցումներ. — Բանասիրական (Հայոց առօրին կեանքը):

ԿԱՐԵՆՈՐ ԱԶԳ

Կը խնդրենք ամեն անոնցմէ որոնք կուզեն բաժնորդ գրուիլ Արմենիային կամ շարունակել իրենց բաժնորդագրութիւնը, շուտով խմբուներ մեզ որովհետեւ վեցերորդ տարեշրջանը սկսած ժամանակ մենք կը ապենք գրէթէ այնչափ օրինակ միայն որչափ անձէ պատուէր ստացած կը լինինք իրենց թերթ զրկելու: Յետոյ անկարող կը գտնուինք ուշացողներէ պատուէրները գործադրելու, տարեշրջանի սկզբնական թիւերն իրենց զրկելու մասին:

Բաժնորդագիներն որ կանխիկ վճարելի է, մեզ հասցունելու ամենապարզ միջոցն է փոստին յանձնել և կամ զրբ. կել մի փոխանակագիր Մ. Փորթու. գաղեանի հրամանին վճարելի:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԱՅՈՑ ԱՌՏԵՆԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

Ա

Պարսիկ և Հայ

(Շաբ. 90րդ քուէն)

Հայ. — Էյ աղայ Մահմուդ, ի՞նչ ես գրած ի՞նչ ես պորում: Հիմա որ ինձ այսպէս աղքատ տեսնում ես, կարծում ես թէ առաջ էլ այսպէս աղքատ էի: Օղորմած հոգի հայրս ինձ համար շատ հարստութիւն թողեց, բայց դէ՛ ի՞նչ անեմ որ չմնայ: Դու ինձի յիմար մարդ մի՛ կարծեր. ինձ պէս խելօք էլ ես եմ. բայց դէ՛ չեղաւ: Հօրս մահից յետոյ ամեն օր եկող գնացող եղաւ, ամեն օր ուտել խմել: Նա էլ չուզեցի որ հօրս ճրագը հանդիսն և դուշմանաբար (թշմառուն ուրախացնող) լինիմ. հանգուցեալ հօրիցս հինգ անգամ աւելի ծախքեր արեցի: Տարեկան հինգ խալվար գինի պատրաստեցի և սորա համեմատ էլ ուրիշ բաներս էր: Հայրս հազիւ երեք տարին մի անգամ նոր վարտիք կը հագնէր. բայց ես վեց ամիսից վեց ամիս նոր հանդերձներ կարել տուցի, հինեւ ծառայներին կը տայի. եթէ չես հաւատում, միանգամ հարցուր իմ հին ծառայներիցս որ հիմա իւրաքանչիւրը իրեն համար մի պարուն է եղած և ինձ էլ մարդի տեղ չեն գնում:

ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԶԱՅՐՈՅԹԸ

Երբ ժողովուրդը կրնայ մի գաղափարով ոգեւորուիլ, կրնայ զգալ և զայրանալ, այդ ոգեւորութիւն կը սաստկացունէ և երեւան կը հանէ իր ներքին ոյժ որի առջեւ կը տկարանան բռնաւորները և կատիպոլին պատկառանքով վարուիլ: Երբ մի գէպքը մի նոր ապացոյց եւս է թէ ինչ կարող է գործել ժողովրդի ներքին ոյժը որի գաղտնիքը ոգեւորութեան մէջ է: Տկար, հլու և ոչխարի պէս ամեն հարստահարութիւնների տանող Հայ ժողովուրդը կը տեսնես որ առիւծ կը դառնայ երբ կը դաշիս իր եկեղեցուն: Ինչո՞ւ. — Որովհետեւ եկեղեցին դեռ ոգեւորող մի գաղափար է Հայ ժողովրդին համար, այդ շրջանակի մէջ նա կըզգայ դեռ, սրբապղծող ձեռքին գէմ զայրութիւն կը գրգռուի և ժողովրդի զայրոյթը, նոյն իսկ տկար համարուած ժողովրդին, անյուսալի մեծագործութիւններ կարող է անել. նա մինչեւ իսկ իւր անդէն և տկար վիճակի մէջ կը համարձակի զինուած և հզօր բռնաւորի երեսն ի վեր նետուիլ և ստորաբար խոնարհեցունել զայն:

Թող հիմա ինձ մարդի տեղ չդնեն, ինչ անեմ. ես իմ լաւութիւնն նորանց արել եմ, վերջը սեւերեսութիւնը նորանց կը լինի: Շաբաթը երկու անգամ զօնախլը (խնճոյք) կանէի Պարոն Սեդրակինց թէ՛ նապում (ամենամեծ սեւեակ) որ հօրս ողջ ժամանակը մերն էր. հիմա էլ երբ կը յիշեմ այն հոյակապ պալատները, կարտասուեմ, բայց ինչ անեմ, դուշմանաբար չլինելու համար ծախքի երբ դեմբաղութիւններ պատահեցին: Այն, ա՛յն, էլը ցաւերս նորացան, ամեն գիշեր մութրութի (պարող), սաղ, քամանշար, խառնալ և խնդալ, բայց այսօր ցամաք հացի կարօտ եմ մնացել: Իե՛ղձ իմ կնիկս. մի ժամանակ խնճոյքների թագուհին էր, բայց հիմա դռներում լուացարարութիւն և աղախնութիւն է անում: Գիշերուայ ընթերցից մնացած կերակուրները չէր ուտի, կ'տար շներին, օրը մի նոր կերակու հանդերձ կը հագնէր, հագի կ'խամուշ չորը կ'տար աղախններին, աղքատներին տարին մի անգամ մսուանը կամ խոհանոցը չէր մսներ, ամեն գործ ծառայների և աղախնների կամաց թողած էր: Բայց հիմա մսուանների և խոհանոցների դռներում ոսկոր է կրծում և հարկաւոր կարկատաններ ունեցող հանդերձներ է հագնում: Այնպէս կը պահէի որ կարծես մի փունջ կարմիր վարդ լինէր. տեսնողը խելքը կը գնար, ոտքերը փոխելուն հոգիս դուրս կը գար: Այն, ա՛յն: Ամեն օր

Ժողովրդին համար գործողները պէտք է որ աչքի առջեւ ունենան միշտ ժողովրդի այդ ներքին ոյժ, անոր արժէքն ըմբռնելով ոգեւորեն զայն և երբ այդ ոյժ ոգեւորուած և պատրաստուած կը լինի, մինչև իսկ անյուստի հանգամանքներ մէջ կրնայ երեսան դալ յանկարծական դէպքերի գրգռմամբ, ուսմի պէս պայթիլ և շախմատել փշրել իր շուրջ գտնուած և անգիմադրելի համարուած արգելքներն: Ժողովրդական գործիչները յաջողելու համար պէտք է որ աշխատին նախ ժողովուրդը իրենց հետ ունենալ և ասոր համար ժողովրդին մէջ պատրաստութիւններ պէտք է անեն, ժողովրդին մէջ կապակցութիւններ պիտի հաստատեն, եթէ ոչ չեն կրնար յաջողութիւն ունենալ զի մինակ կը մնան: Ժողովրդի զայրայթը մի հզօր զէնք է որ ժողովրդական գործիչները ի հարկին պիտի գործածեն բռնաւորներին դէմ:

Այժմ էրզրումի հայ ժողովրդի յուզման վրայ տեսէ՛ք ինչպէս եւրոպական լրագիրներն կաշխատին լուրեր ստանալ և ինչ որ կիմանան, կը հրատարակեն, առանց ճիշդ մանրամասնութիւններն անգամ սպասել կարենալու: Երբ հետեւ շարժում կայ, ինչպէր կայ մէջտեղ և լրագիրներ շահը կը պահանջէ դոցա մասին լուրեր տալ իրենց ընթերցողներին: Իսկ անշարժութեան մասին ինչ հետաքրքրաշարժ լուր կրնային տալ իրենց ընթերցողներին:

«Տէրի Նիւս» լրագրի ստացած հեռագրին նայելով, 1400 չափ մեռելաւ և վիրաւորեալ կայ կարինի մէջ: Մեր ստացած վերջին նամակներ համեմատաւ 1000 չափ մեռեալ եղած է երկու կողմէն, թէեւ չեն ճշգրտ: Ամեն Պատրիարք Սրբազանը անձամբ Մեծ Եպարքոսին գնացած բոլորքած

կը զարգարուէր ոսկիով, ակներով և մետաքսէ ու ոսկեթել հանդերձներով և կը նստէր բարձրի վերայ, կուտէր ոչխարի մի խորովածը և կը խմէր եօթն տարուայ հին գինին: Եւ ո՞ր մէկն ասեմ: Վա՛յ, վա՛յ: Որչափ կասէի, սիրելիս, մի անգամ դուրս գնա՛, պարտիզում ման եկ: Կասէր թէ չէ՛, չեմ կարող, ես նարմանազուք (նրբակազմ) եմ, ոսկորներս կը կոտրատուին, կը հոգնեմ, կը քրտնեմ և կը հիւսնալանամ: Ահա այսպէս մի նազալի կին քաջում է այսօրուայ սեւ ճակատագիրը: Խնջ անեմ: Կը լինի՞ Աստուծոյ հետ խել անել, Աստուած ձեռքիցս առեց իմ հարստութիւնս և է՛լ չէ ուզում տալ: Փա՛ւք Աստուծոյ, փա՛ւք Աստուծոյ: Հիմա էլ շատ մարդիկ զարմացած կը պատմեն իմ մի անգամ արած խնձոյքիս համար: Երբ 60 ոսկի ծախք արեցի և հարսանիքիս համար որ մինչեւ 400 ոսկի ծախք եղաւ, անդրանիկ որդիս ծնած օրում 120 ոսկի ծախք արեցի աւետիս բերողներին: Եւ ո՞ր մէկն ասեմ: Հիմա ոչիլ և կեղտի մէջ փռում եմ, երազում էլ չեմ կարողանում ոսկու երես տեսնել: շայրս մեռնելուն մի ժամ պատարագ անել տուեցի որ մարդկանց բոլորի բերանները բաց մնացին: Երեք օր, գիշեր ցերեկ, ուտել խմելու էլ հաշիւ չունէր: մի սենեակում իշխաններն էին նստում, երեք սենեակում վաճառականները, հինգ սենեակում արհեստաւորները, աղքատ-

է Սամի փաշայի ընթացքին դէմ և հեռագրած է կարինի Առաջնորդ Գեր. Իւթիւհեանին որ անմիջապէս մանրամաս տեղեկագիր ղրկէ և ճշգրիտ նշանակէ թէ ո՞րչափ մեռած և վիրաւորուած կայ: Ռուսական և անգլիական դեսպանատուներն ալ այս խնդրին միջամտած են արդէն Բ. Դըրան մօտ:

Յոյց տալու համար թէ մինչև իսկ Բ. Դրան հակառակ երեւիլ չուզող եւրոպական թերթերն ինչպէս գրել ստիպուած են այս դէպքի նշանակումը, մենք այսօր կը դնենք Արմենիայի մէջ Սեմաթօր լրագրին Կ. Պոլսէն գրուած թղթակցութեան թարգմանութիւնը:

Մանրամասնութիւններն ինչպէս որ ալ եղած լինին, այս չէ կարելի ուրանալ որ երբ ժողովուրդը սկսի զայրանալ, նա կտրուկ կերպով կը գործադրէ իր բռնաւորներին դատաստանը և անմիջապէս կուտայ պատիժն: Ուրեմն մեղքը անոնց վիզը որ իրենց բռնութիւններով կը գրգռեն ժողովրդի զայրայթը: Մ. ֓.

ԷՐԶՐՈՒՄԻ ԴԵՊՈԼ

Le Sémaphore de Marseille լրագրին Կ. Պոլսէն յուլիս 1ին իր սեփական քրոպկիցի գրած երկար նամակին կը քաղէք հետեւեալ մասը որ էրզրումի դեպքին կը վերաբերի:

Անցած օր եւրոպական դեսպանատուներն հեռագիրներ ստացան իրենց հիւպատոսներէ սրոնք կը հաշորդէին թէ բազմաթիւ քուրդ հրոսակախումբեր կը շրջին էրզրումի գաւտերը և ահուսարստի կը ձգեն երկրին մէջ: Մուսա պէյին անպատիժ մը նալը անշուշտ քաջալերութիւն կուտայ աւազակներին:

Բայց աւազակութեան շատնալը չէ միայն որ այժմ տուգնապալի կը

ներն էլ բակուռն կամ փողոցումն էին նստում: Քաղաքում է՛լ Թուրք չմնաց, է՛լ Հայ չմնաց որ չուտի, չխմի: Բայց հիմա ոչ ոք չի ասում թէ կաս կամ չկաս, փողոցում տեսնելուն բարեւ էլ չեն տալիս: Առաւօտ և գիշեր շարունակ թէյս, ցքիս, գինիս և հաց հաշիւ չունէր: հիմա մի կտոր չաքարի և կէս բաժակ գինու կարօտ եմ մնացել: Երբ Զատիկ կամ Զորհանք կը դար, է՛լ մարդին հաշիւ չէր ունենար, ծարաւովը գինի կը խմէր: Եւ կտորէի, է՛լ ո՞ր մէկն ասեմ: Դարձեալ ցաւերս նորացան: Դուն գիտես որ այս քաղաքում ինձանից երեւելի վաճառական չկար: Կուրանամ եթէ սուտ ասեմ, տասն տարին մի անգամ գործակատարներին հաշուին չէի նայեր, կասէի ամօթ է, աղնուութեան դէմ է: Ինքնապաշտ ինչ որ ուզէին կանէին: Ես հիմա միայն այս մէկ բանին եմ զարմանում թէ ի՞նչ կը նշանակէ որ ինձ պէս մի աչքը կուշտ և առատաձեռն մարդ այսպէս սեւ օրեր քաշէ: Պէ՛ւս Աստուած չի ուզում տալ, չի՞ ուզում տալ, չի՞ ուզում տալ, ուժով էլ չեմ չի լինիլ առնել: Մէկին այնքան տալիս է որ գլխիցն է թափվում, մէկին այնքան չի տալիս որ մի կուշտ հաց ուտի: Փա՛ւք քեզ Աստուած:

(Շարունակելի)

ԱՆՆԻՔԱՆ

ներկայացունէ Փոքր Ասիայի դրութիւնը: Վերջին լուրերն, որոց մանրամասնութիւններն կը պակսին թէեւ, եկած են մեզ իմացունել թէ մի վրտանգալի գրգռութիւն սկսած է տիրել էրզրումի վերայէթի հայ ժողովրդին մէջ և թէ էրզրում քաղաքը վերջերս ծանր խռովութիւնների մի թատր եղած է: Ահաւասիկ եղելութիւնը որ գրեթէ հետեւեալ կերպով պատահած կը լինի:

Էրզրում քաղաքին մէջ մի քանի տարիներէ ի վեր Հայեր ունեցած են մի հոյակապ վարժարան որ շինուած է Թիֆլիսի մի հարուստ Հայի առատաձեռնութեամբ: Այդ Հայ, ինչպէս գիտէք, վերջերս մեռաւ Փարիզի մէջ: Իր անունը Մանասարեան էր: Մանասարեանի մարմինը Մարսէյլ բերուեցաւ: Մարսէյլէն ալ չողենաւ դրութիւնը անցաւ Վուսիփոլէն և գնաց Պաթում, անկէ ալ Թիֆլիս: Այդպիսի այս առատաձեռն բարերարին պատուելու համար, էրզրումի մէջ հոգեհանգիստ կը կատարեն, խանութները կը գոցուին ինչպէս սուգի և սեւ գրքաշահներ կը պարզուին եկեղեցիներին վրայ և տուների պատուհաններէն: Այս ցոյցեր հաճելի չեն լինիր կառավարիչ Սամի փաշային որ հաւատուրայ մի Հրեայի տղայ է և կրօնի թէ շատ իշխանութիւն բանեցունել սիրող (autoritaire) մէկն է: Փաշան բռնի վերցունել կուտայ նախ և առաջ սեւ գրքաշահներ: Եւտոյ հաւատարմով իրեն եղած աւելի կամ պակաս ըստոյգ մատնութիւններին, մի քանի խումբ զօրքեր կը մտցունէ եկեղեցիներին մէջ և Մանասարեան վարժարանը զենքեր փնտռելու համար, սրոնք, իրեն հաղորդուածին համեմատ, այդ տեղեր պահուած էին: Այդ ժամանակ հայ ժողովուրդը, որ ընդհանրապէս այնչափ հոգ և հնազանդ է, կը սկսի ապստամբիլ իշխանութեան դէմ: Մի արինահեղ կռիւ կը ծագի հայ ժողովրդին և թիւրք զօրքերին մէջ սրացմէ 8 հոգի մեռած են: Հայերէն 5 հոգի միայն մեռած կայ: Այդ միջոցին կերթան անգլիական հիւպատոսարանի բոլոր ապակիները կը կոտորեն: Չեմ գիտեր թէ Թիւրքերն արած են այս ոճիւր թէ քրիստոնեայները: Թիւրք զօրքերի վարժուքը շատ կասկածելի երեւցած է էրզրումի զանազան հիւպատոսներին սրոնք փութացած են եղելութիւնը հաղորդել Կ. Պոլսի իրենց դեսպաններին: Անցած շաբաթ օր (16/28 յունիս) երկրորդն ու ժամանակ, անգլիական դեսպանատան գործակատար Պր. Ֆան* գնաց Բ. Դուր և պնդելով խնդրեց որ վստահելի զօրքեր զրկուին էրզրում: Ահաւասիկ այն լուրեր սրոնք, թէեւ լիովատար չեն, քաղած եմ զանազան կողմերէ և կը հաղորդեմ ձեզ ամենայն վերապահութեամբ, ինչպէս արդէն ինքնին կիմացուի այդ:

* Ինչպէս յայտնի է մեր ընթերցողների, Կ. Պոլսի անգլիական դեսպան Սըր Հուսէյթ Եւրոպա կը գտնուէր: ԽՄԲ.

ՁՈՒԽ ԿԵՏԻԿԻ ՀԵՐՈՍՆԵՐԻ ՏՕՐԵԴՍՐԱԶԻ ՀԱՆԳԻՍԸ ՀԱՅԹՈՒՆԻ ՄԷՉ

Հաֆթուան (Ստամբուլ), 2/14 յունիս 1890

Հայութեան մէջ եղել են անձինք, որոնք հայ հասարակութեան օգտին անձնազոհ լինելով, հայ պատմութեան շարքում ընդունել են իրենց արժանաւոր տեղը և բարոյական վարձատրութիւնը:

Ներկայ ժամանակին մէջ եւս, ինչպէս արդէն յայտնի է ընթերցողաց, այդ անձնանուիրութեան սրբազան զգացմունք ունեցան Չուխայ Կէտիկին մէջ ընկած հերոսները: Եւտոյնի է նաև որ Ստամբուլի Հաֆթուան աւանին մէջ հիմնուած Գրասիրական ընկերութեան հիմնադիրներն եղած են այն քաջերը, Վարդան Գուրգեան և Յովհաննէս Աղբալպատեան հայրենասէր երիտասարդներն, որոնք հայրենասիրական սրբազան հրով բորբոքուած, չէին կարող դիմանալ և անտարբեր դիտել իրենց հայ եղբայր վրայ տիրող ծայրայեղ բռնութիւններն: Ուստի լաւ համարեցին մեռնիլ քան թէ այդպիսի ստրկական անարգ վիճակի մէջ ապրիլ, լաւ համարեցին միօրեայ պատուաւոր մահը քան ամենօրեայ տանջանքն և ատժանելի կեանքը:

Գրասիրական ընկերութիւնը իրեն կազմակերպող այդ ազնիւ հոգիների որոց շնորհիւ մտաւոր լոյս էր ստացել և կ'ստանայ, մահուան տարեգրծին առթով ուղեց արտայայտել իւր երախտագիտական զգացմանը և մեծ հանդէսով կատարեց իւր այն բարերարների հոգեհանգիստը:

Հոգեհանգիստը տեղի ունեցաւ մայիս 24/3 յունիսին, իսկ իրենց մեռած օրը, Հաֆթուանի Ս. Գեորգե եկեղեցւոյ մէջ:

Հաֆթուան հրաւիրուած էին Սալմաստ գաւառի բոլոր ուսուցիչները և քահանայներից շատերը, մասնակցելու համար հոգեհանգիստեան տխուր հանդիսին: Պատարագը սկսուեցաւ առաւօտեան ժամ 6ին: Հաֆթուանի քահանայներից մինը և աշակերտական երգերիկ դառը պատարագի արարողութիւնը կատարեցին բաւական սրբաւարտ և կանախաւ: Պատարագի աւարտումն յետոյ պատարագիչը, քահանայական, երգչական և աշխարհական դասավորութեամբ, կարգ կարգ շրջապատեցին այդ վաղամեռիկ նահատակների դագաղը որ ամբողջ պատարագի ընթացքում դրուած էր եկեղեցւոյ մէջտեղը:

Դագաղը զարդարուած էր խիտ շքեղ: Կը կրէր իւր վրայ թանկագին շուշիաներ, արծաթեայ խաչեր և Աւետարաններ և անուշահոտ ծաղիկներու և վարդերու փունջեր: Բաղձաթիւ մոմակալներ կը լուսաւարդէին այդ դագաղը: Առաւել սրտազրաւ և շքեղ էր Հայաստանի բազմերանգ ընտիր ծաղիկներով պատրաստուած ծաղիկայ թագն ու պսակը որ դրուուել էր դագաղին վրայ: Ծաղիկայ թագն ու պսակը պատրաստել և այդ

մարտիրոսներն յիշատակին նուիրել էր
ընկերութեան անդամներին Գ. Մար-
գար Մելիք Մարգարեանը որ զգա-
յուն և եռանդուն երիտասարդներից
մէկն է, Արդմանեանների ցեղից, ու-
րոնք իրենց բարեգործական ցանկու-
թիւններով արժանի են գովասանու-
թեան :
Եկեղեցւոյ բոլոր ջանքերը արդէն
լուսաւորուած էին հոգեհանգստեան
ժաման : Այնուհետեւ երաժշտական
դասը որ իսկ այդ մարտիրոսների ա-
շակերտներն էին, սկսեցին երգել
Սոյն մայիսի քաղցրիկ օրեր երգը(1) և ա-
ւուր պատշաճի երգեր, խիստ սրբ-
ատուէ եղանակով :
Ապա դամբանականներ կարդաց
ուեցան ուսուցիչների կողմից և դարձ-
եալ երգուեցան ազգային սրտառուչ
երգեր : Տեսարանը խիստ սրտաշարժ
էր. ամբողջ ժողովուրդը զգածուած,
աղի արտասուք կը թափէր այդ անմահ
հերոսներէ դադարէին վրայ :
Վերջ ամենայնի պատարագիչ քա-
հանայն և եկեղեցական դասը կար-
դացին իրենց օրհնութիւնները և հո-
գեհանգիստ մատուցելով, ամենքն ալ
խոր տպաւորութեան ներքեւ մեկնե-
ցան գէպի եկեղեցւոյ պարտէզը : Դը-
րասիրական ընկերութիւնը իր ծախ-
քով պատարասուած էր այնտեղ մի սե-
ղան, նոյն օր խմորովն միտուեղ ճաշե-
լու համար : Հացկերպութի միջոցին բա-
ժաններ առաջարկուեցան անմահ Վար-
դանի և Յովհաննէսի յիշատակին և
ուխտեցին որ տնտեսական միայ ի-
րենց մէջ այդ նուիրական յիշատակը
որ պէտք է ամեն տարի տօնուի
հանդիսաւոր կերպով : Գործեանի և
Ազգայնականների վաղեմի սրտակից
բարեկամներից մէկը որ ներկայ էր սոյն
հանդիսին, ջերմեռանդ սրտով մի
բաժակ առաջարկեց, անխաբիւրդ
դէպի եկեղեցականներն, ապա ծե-
րերն և երիտասարդներն, և բազմա-
կողմանի բարեմաղթութիւններ անելէ
յետոյ, վերջացուց հետեւեալ խոս-
քերով :
«Նրանի՛ ու հազար երանի՛ այն
հայ երիտասարդին որոյ արիւնը ան-
կոնքուս իւր երակներուն մէջ խղճուե-
լով չմեռնիր, այլ իւր հայրենեաց հո-
ղին վրայ կընկնի, իւր արիւն հայրեն-
եաց հողին նուիրելով կը մեռնի և
կընդունի այսպէս փառաց պսակ և
յաւերժական երանութիւն : »
Նոյնպէս և եկեղեցականներն օրհ-
նեցին, « Յիշատակն արդարոյ օրհ-
նութեամբ եղիցի » ասելով և այսպէս
վերջացաւ այս հոգեհանգստեան հան-
դէսը : Գ. Ս.

Բ. ԴՐԱՆ ՕՐՀԱՍՍԱԿԱՆ ՃԻԳԻՐԸ

Փարիզէն մեզ հաղորդած են հե-
տեւեալը :
«Թիւրքիոյ Արտաքին գործոց նա-
խարարութեան Խորհրդական Յարու-
թիւն փաշա Տատեանի օրդին, Տիրան
(1) Այս երգ և կարդացուած մի հառը
կը զննէր Արմենիայի յաջորդ թիւերին
մէջ :
ԽՄԲ.

Պէյ Տատեան, մի քանի ժամանակէ ի
վեր կը գտնուի Եւրոպա, ստամբուլի
նիսանդուքիսը դարմանելու համար :
Բայց կը լսենք թէ իր պաշտօնն է
Թրքաց ստամբուլին համեմատ պատ-
րաստել տալ եւրոպական լրագրու-
թեան սեղանի համագործակցութեան :
Տիրան պէյ կը շրջագայի Եւրոպայի զանազան
մայրաքաղաքները և ամենուրեք կաշ-
խատի որ եւրոպական մեծ թերթերն
հրատարակն խօսելէ հայկական խնդրի
մասին և Հայոց վրայ : Թիւրք կա-
ռավարութիւնը կուզէ որ եւրոպական
թերթերը բնաւ չխօսին Հայոց վրայ,
ո՛չ գէշ ո՛չ աղէկ : Իսկ եթէ խօսին,
լաւ է որ գէշ խօսին քան թէ աղէկ :
«Կըսուի թէ Տիրան պէյ որ ճար-
տար մի անձ է, բաւական յաջողու-
թիւն կը գտնէ : Բայց պարագայները
իրմէն աւելի զօրաւոր պիտի լինին...»

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
« ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ
ՄԻՈՒՐՈՒՆԵՐ »

«Հայոց Հայրենասիրական Միութեան»
Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ հրա-
տարակութեան կուտայ իրեն հասած հե-
տեւեալ նուիրատուութիւններն :
ԲՈՒՍՃՈՒԳԻ «Հայոց Հայրենասիրական
Միութեան» Օթեակի գանձանակի հա-
տոյթէն 200 Փր., ***էն Տ. Ա. ի ձեռքով
Ա. Մ. Պ. Մ. Տ. էն 160 Փրանք և Բ. Ա.
Վ. էն 40 Փր., Ա. Մ. ի մի քաղաքէն մի
հայրենասէր Հայէ 125 Փր. և 50 սանթիմ,
Դ. Ա. ի մէջ (հետեւեալ Մեծ. հայրենա-
կիցներէ, Արամեան Բնիկ. Գալթիսու վա-
ճաւականներ 30 դրան, Հայ ոմն 30 դ.,
Մովսէս Ներսէսեանց 15 դ., Եղարք
Գուրաբեանց 12 դ., Զոհրաբեանց 10 դ.,
Սիւնեցի 10 դ., Բ. Մ. Սարգսեանց 10
դ., Ս. Սարգսեանց 5 դ., Դուռեցի 5 դ.,
Յակովբեանց 5 դ., Տ. Ա. Ս. Ս. Ս. Ս. Ս. Ս.
տիւեանց եղարք 5 դ., Ա. Բ. Ս. Ս. Ս. Ս.
էն 3 դ. 50 կպ., Մ. Տահադ-
եանց 3 դ. 50 կպ., Ոմն 3 դ., Մ. Ղա-
րիբեանց 3 դ., Ն. Տ. Յ. 2 դրան, հա-
մագումար 162 դրան որ համարժէք ե-
ղած է Փրանքով) 115 Փրանք (Պարսկաստան)
զրկուած 404 բուրձի հաշուական տարբե-
րութիւնն օրուան հրապարակաւորով որով
յանձնուած է մեզ Մարտի մէջ 31 Փր.
և 20 սանթիմ ևս (այս գումարի 1100 Փր.ը
հրատարակուած է արդէն Արմենիայի
85րդ թուին մէջ), ՊՕՍԲՆԷՆ մի Հայէ
զրկուած յունիս 17 ամսութիւ նամակով
25 Փր. և ԲԵՄԱՆԼԱՐԷՆ Տ. Յ. Ներսէսեանց
իւր 5 ամսական թէկաղկան կողմէն 5 Փր. :

ՀԱՅԵՐ Ի ԹԻԻՐԻԲԻԱ

Բարեկիցատակ Իզմիրեանցի կառ-
կած Սահակ-Մերտապեան գրական
մրցանակին այս տարի բաշխուածը
ըստ սովորութեան հանգիստաւոր կեր-
պով յայտարարուած է յունիս 9/21ին
Ղալաթիայի Խորհրդարանին մէջ :
Մրցանակի յատկացած գումարն
որ այս տարի 20 սկի էր, որոշուե-
ր է տալ Դեր. Խորէն Ստեփանէ Ծ. Վար-
դապետին, իր երկասիրած «Թորնա-
ցու Հայկական պատմութեան աշխար-
հատը թարգմանութեան» համար :
Այս գիրք որ ամեն Հայի ընթերցման
արժանի է, կը ծախուի նաեւ Արմենիայի
խմբագրատունն. գինն է 5 Փրանք
և 50 սանթիմ, ճանապարհածախքը
խմբագրատունէն վճարուելով :

— Ուսումնական Խորհուրդը որո-
շեւ է որ Արթ. Վահան վարդապետ Տ.
Մինասեանին մի ամսութեան յատկաց-
ուելով, իրեն պաշտօն տրուի շրջա-
գայի Կ. Պոլսի բոլոր վարժարաններն
ու եկեղեցիներն ուր թանգարաններ
կը գտնուին և բոլոր մանրամասնու-
թիւններով արձանագրել անոնց մէջ
գտնուած գիրքերն :

— Հանգուցեալ Տիկին Զուհի Աս-
պետուհուն մարմինը որ իրեն յատուկ
գամբարանի մը շինութեան սպասելով
կը պահուէր առժամանակ Բանկաթիի
գերեզմանատան Ս. Լուսաւորիչ մա-
տուռին մէջ, յունիս 20/2 յուլիսի չո-
քեքարթի օր փառաւոր հանգեցով
փոխադրուեւ է Երզնկի ազգային գե-
րեզմանատունը ուր իրեն յատուկ նո-
րակերտ շքեղ դամբարանին մէջ թաղ-
ուեւ է : Մեծ բաղմութիւն ներկայ
գտնուած է հանդիսին : Դամբարանը
չինուեւ է Անիի եկեղեցիների ճար-
տարագետական օճովն : Զուհի գեր-
դասունը Հունգարիա գաղթած Ա.
նեցի Հայերի սերունդէն է :

ԵԳԻՊՏՈՒ ԳԵՐ. ԱՌԱՋՆՈՐԴ

Եգիպտոսի հայ գաղթականութեան
Առաջնորդ Գեր. Իզմիրեան Մատթէոս
եպիսկոպոս որ իւր առողջութիւն
դարմանելու համար առժամանակեայ
կերպով մեկնած էր Եգիպտոսէն, յու-
նիս 20/2 յուլիսին հասած է Կ. Պոլսի
ուր պիտի անցունէ ամսուային տաք
եղանակը :

ՆԱՄԱԿ ԶԱՎԱԹԷՆ

Բառաւիա, 29 մայիս 1890
Զավարճակ Հայոց որոշման համեմատ,
օգոստոս 8ին (ն. Տ.) անցեալ տարի, կա-
ռավարչութիւն ազգային հաստատու-
թեանց Զավայի առաքեց գրեթէ 600—
վեց հարիւր գիրք ի նոր Զուլայ, ի նը-
պաստ Կեդրոնական Ուսումնարանին և
անոր կառավարութեան ձեռքն :
Յետ այնու փետր. 12ին, այս տարի,
կառավարչութիւն տեղւոյ կրկին գրեց
Կ. Ուսումնարանի կառավարչութեան
վերաբերութեամբ յիշեալ գումարին :
Այժմ անցել են գրեթէ տասն ամիս-
ներ և կառավարչութիւն տեղւոյ դեռ
չունի պատասխանի Կ. Ուսումնարանի
կառավարչութեանց :
Ընդէ՛ր է Կ. Ուսումնարանի կառա-
վարչութիւնն լուս կենեւ յիշեալ 600—
վեց հարիւր գիրքի մասին :
Եթէ կառավարչութիւնն չէ կատա-
րում կամ չէ ուղղում կատարել այսպիսի
մի յայտնի պարագ, որպէս կարելի է որ
իւր միւս պարագերն ըստ պատշաճին
կատարէ :
Այժմ սկսել եմ կատարել թէ Կ. Ու-
սումնարանի և անոր կառավարչութեան
մասին «Աջք և Ականջ»ի նշմարաններն
որ հրատարակուեցան Արմենիայի մէջ,
միանգամայն անտեղի չէին, և թէ իրա-
ւացի էր Պրն. Գ. Գ. ի աղաչանքն առ
Սրբազան Կաթողիկոսն վերաբերութեամբ
անմիջապէս ընտրութեան ազգասէր և
յորդութեան կարեւոր պաշտօնին համար :
Մ. Ն. Գ.

Ընդէ՛ր է Կ. Ուսումնարանի կառա-
վարչութիւնն լուս կենեւ յիշեալ 600—
վեց հարիւր գիրքի մասին :

Եթէ կառավարչութիւնն չէ կատա-
րում կամ չէ ուղղում կատարել այսպիսի
մի յայտնի պարագ, որպէս կարելի է որ
իւր միւս պարագերն ըստ պատշաճին
կատարէ :
Այժմ սկսել եմ կատարել թէ Կ. Ու-
սումնարանի և անոր կառավարչութեան
մասին «Աջք և Ականջ»ի նշմարաններն
որ հրատարակուեցան Արմենիայի մէջ,
միանգամայն անտեղի չէին, և թէ իրա-
ւացի էր Պրն. Գ. Գ. ի աղաչանքն առ
Սրբազան Կաթողիկոսն վերաբերութեամբ
անմիջապէս ընտրութեան ազգասէր և
յորդութեան կարեւոր պաշտօնին համար :
Մ. Ն. Գ.

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Պոլսկարիաէն իրար հակառու հե-
ռագիրներ կը տեղան Փրանսական լը-

րագիրներին : Այդ հեռագիրներին նա-
յելով, Փանիցաի մահուան առթով
մեծ յուզում և յեղափոխութիւն ծա-
գեր է Պոլսկարիայի մէջ, Սթամպու-
լօֆ սպանուեւ է, Ֆէրաիսանտ Իշ-
խանը որ արտասահման կը գտնուի,
հրաժարեւ է գահէն, ևն. : Վերջին
հեռագիրներն կը հերքեն այդ բո-
լոր չափազանցութիւններ : Հաւանա-
կանն այս կը թուի որ Փանիցաի մա-
հապարտութեան պատժին գործադ-
րուիլը ցաւակցութեան մի յուզում
յառաջ բերած է պուլկար ժողովրդին
մէջ որովհետեւ հազարապետ Փանիցա
նշանաւոր մի անցեալ ունեցած, Սիւլ-
նիցաի կուռնի գիւցաղուններէ մին ե-
ղած է Կըսուի թէ այս պատճառով ժո-
ղովրդին մէջ տիրող գէշ տաւառու-
թիւնը ջնջուլու համար, Պր. Սթամ-
պուլօֆ կը փութացունէ Ֆէրաիսանտ
Իշխանը որ Սոփիա վերադառնալով
Պոլսկարիային Թիւրքիաէն անկախու-
թիւնն հրատարակէ իսկոյն որպէս ղե-
այժմեան կառավարութիւնն այդ մի-
ջոցով կարենայ դարձեալ ժողովրդա-
կանութիւն փոխել : Նոր Սոպրանյէի
ընտրութիւնները պիտի սկսին կատար-
ուիլ օգոստ. 26/7 սեպտ. 1ին և թէ՛
այժմեան կառավարութեան գլուխ Պ.
Սթամպուլօֆ և թէ՛ ընդդիմադիր
կուսակցութիւններն այժմէն սկսած
են աշխատիլ իրենց կուսակցութեան
յաջողութեանը համար : Ընդդիմա-
գիրներէն Պ. Պ. Ուսումնարան օֆ և Դա-
րալէլօֆ որ մի ժամանակէ ի վեր քաշ-
ուած էին հրապարակային կեանքէն,
ընտրութիւններին առթով դարձեալ
երեւան ելած են աշխատելու :

ՀԱԶԱՐԱՊԵՏ ՓԱՆԻՑԱԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ

Ամբաստանագիր Ընդն. դատախազին
(Շար. 90դ բուէն եւ վերջ)
ԺԴ) Թէ Զավարճակ, Թաթէֆ,
Մոլլօֆ և Բէնիմօֆ հարիւրապետներն
և տեղակալ Սթամպուլօֆ զօրարանա-
կին մէջ պաշտօնավարած ժամանակ
գիտակցութեամբ մասնակցած են հա-
զարապետ Փանիցաի կազմակերպած
դաւադրութեան, խոստանալով անոր
որ իրենց զօրագնքերով մասնակցին
այս դաւադրութեան գործադրու-
թեանը :
ԺԵ) Թէ ենթատեղակալ Սթէֆա-
նօֆ զօրարանակին մէջ պաշտօնավա-
րած ժամանակ գիտակցութեամբ մաս-
նակցած է դաւադրութեան, մայրա-
քաղաքի հետեւեալ զօրքի սպայներին
մէջ գրգռութիւն ձգելու և զանոնք
զրկելու պաշտօնն ստանձնած և հա-
մաձայնած է գործօն մասնակցութիւն
ունենալ այս դաւադրութեան մէջ
իրեւ. թիկնապա՛հ հազարապետ Փա-
նիցաին :
ԺԶ) Թէ պահեստի սպայներ Ապ-
լանսքի Մարքօֆ և Ն. Նօթարօֆ,
ինչպէս նաեւ ոչ-զինուորական Րիզօֆ
և Մաթէէֆ գիտակցութեամբ մաս-
նակցած են այս դաւադրութեան, ոչ
միայն հաւանելով դաւադրութեան,
այլ և իրենց զինուորական և ոչ-զին-
ւորական բարեկամների մէջ ալ յու-
ղում ձգելու պաշտօնն ստանձնելով :

նաեւ խոստացած են գործով մասնակցել զաւարդութեան :

Արդ, զինուորական Ընդհանուր գատախաղը նկատելով

1. Թէ ամբաստանաւածներն դատաստանական հարցաքննութեամբը զօրաւոր ապացոյցներ երեւան եկած են և բաւականաչափ հաստատուած է որ ամբաստանաւածներն եղեւնաւական գործեր կատարած են :

2. Թէ այդպիսի եղեւնական յանցանքներ նախատեսուած և անոնց պատիժներ որոշուած են Օսմ. Պատ. Ժական Օրինագրքի 49, 55, 57 և 58 յօդուածներովն, Ձինուորական Պատ. Ժական Օրինագրքի 41 և 421 յօդուածներովն և Ն. Ա. Բ. իշխանի անձինքէմ եղեւնագործութիւններն նկատմամբ հաստատուած Օրէնքի 2 և 3 յօդուածներովն :

3. Եւ թէ պատերազմական նախարարը 7 թուահամար և 1880 ապրիլ 4 թուական օրակարգովն հրաման հանած է դատի ենթարկել այս անուն ամբաստանաւածներն (այսպէս կը յիշէ ամբաստանաւածներն անունները ս. քոնք արդէն ծանօթ են մեր ընթերցողներին) :

Հետեւապէս կը խնդրուի ամբաստանաւածներն դատապարտուիլ այն պատժի տիւն ենթակայ կը գտնուի իւրաքանչիւրը օրէնքի պահանջներին համեմատ :

Ձինուորական Ընդհ. գատախաղ տեղակալ Մարքոֆ կարգաց սոյն վերոգրեալ ամբաստանաւորն զինուորական դատարանի Բ նստին մէջ (1890 մայիս 8/20) օրովհետեւ առաջին նըստին մէջ որ եղաւ մայիս 3/15ին, ամբաստանաւածների փաստարաններն յայտարարեցին թէ ընդարձակ աւերաստանագիրը մանրամասնօրէն աչքէ անցուցնելու ժամանակ չեն ունեցած դեռ :

Երկրորդ նստին մէջ, թէեւ ամբաստանաւածների փաստարաններն ուղեցին անձեռնհաս համարել զինուորական տետերն այս դատ տետերն լու համար, այլ պահանջեցին ասոր համար յատկապէս մի դատական Բարձր Ատենի կազմուիլը, ինչպէս այդ եղաւ Ֆրանսայի մէջ զօրավար Պալանտէի համար. բայց Ընդհանուր գատախաղը հերքեց այդ առարկութիւն, հիմնուելով Սոպրանյէի քուէարկած օրէնքին վրայ և եզրակացուց թէ այսպիսի հանգամանքի մէջ կառավարութիւնն է որ կորոչէ այս ինչ կամ այն ինչ դատարանի ձեռնհասութիւնը :

Ռուսահպատակ Քալօպօֆի փաստարանը Պր. Մաքէտոնքի հիմնուելով այն կէտի վրայ թէ ամբաստանագրին մէջ Քալօպօֆ իրեւ մէկ միջնորդ ներկայացած է Պալանտէի ռուսական դեսպանատան, կը պահանջէ որ Քալօպօֆ ռուսական հիւպատոսարանին յանձնուի իսկոյն և արտաքսուի երկրէն, ինչպէս այդ կը լինի օտար պետութիւններն գործակատարներին համար : Բայց Ընդհ. գատախաղը կը հերքէ այդ պահանջը,

առարկելով թէ Քալօպօֆ պաշտօնապէս ներկայացուած չէ մի օտար տէրութեան կողմէ իրեւ գործակատար այլ մի գինեվաճառ է այստեղ :

Ամբաստանագիրը կարգացուելէ յետոյ, նախ և առաջ հաղարարեալ Փանիցաի հարցաքննութիւնն կըսկսի որ իր պատասխաններն մէջ կը ջանայ Սոֆիայի քաղաքապետ զօրքերինայնկին հրամանատար Քիսօֆն ալ յանցանքի մէջ ձգել : Այսու ամենայնիւ կը խոստովանի Փանիցա թէ իր նպատակն էր մի յեղափոխութիւն հանել «երկրին գրութիւնը բարոքելու նըպատակով» : Բայց ընդհանրապէս խուսափողական պատասխաններ կուտայ իրեն եղած հարցումներին : Կը հարցաքննուին նաեւ ուրիշ մի քանի ամբաստանաւածներ :

Երրորդ նստին մէջ ոչ եղաւ մայիս 9/21ին, դարձեալ մի քանի ամբաստանաւածներ հարցաքննուելէ յետոյ, զինուորական դատարանը երկար խորհրդակցելով որ 15 ժամէն պակաս չը տեւեց, հետեւեալ վճիռն տուաւ :

Փանիցա հիացանի բռնուի, Քալօպօֆ 9 տարի բանտարկուի, ենթատեղակալ Րիզոֆ և Արնաուտօֆ 6 տարի, Թաթէֆ, Չալտարօֆ, Մօլլօֆ և Քէսիմօֆ հարիւրապետներն 3 տարի բանտարկուին : Ենթատեղակալ Սթէֆանօֆ 5 ամիս ոտուկանութեան հսկողութեան ենթարկուի : Իսկ պահեստի հարիւրապետներ Նօթարօֆ և Մարքոֆ Ապլանտի, հեծեալագէտ տեղակալ Սթամէնօֆ, լրագրագետ Րիզոֆ, Բանթէլէյ Քէսիմօֆ և Ս. Մաթէէֆ անպարտ արձակուեցան դատարանէն, մեղաւցութեան բաւական ապացոյց չգտնուելուն համար : Բայց յետոյ ասոնք ալ, բայց Մաթէէֆէն, արտաքսուեցան Պալկարիաէն, նախարարութեան մէկ մասնաւոր որոշմամբ :

Դատապարտուածները գիմեցին զինուորական Վճռաջինք Բարձր Ատենին որ նկատողութեան առաւ այս դատ և զինուորական Ընդհ. գատախաղը հաղարարեալ Ակուրաի ճառը լսելէ յետոյ որ չորս ժամի չափ տեւեց, 3 ժամ ալ ինք առանձին խորհրդակցութիւն ունեցաւ և վերջապէս յունիս 8/20ին տուած որոշումովն ամբողջովն վերահասատեց Փանիցաի և իր ընկերների նկատմամբ արգէն տրուած վճիռներն :

Փանիցաի համար յոյս մնացած էր միայն որ թեքեւ Ն. Ա. Բ. Ֆէրտի նանտ Իշխանը, իբր Վեհապետ, իւր գթութեան իրաւունքի գործ դնելով, մահապարտութեան պատիժը փոխարկէ 15 տարի շղթայակալ աշխատութեան : Բայց ինչպէս ուրիշ տեղեր ալ այդպիսի հանգամանքների մէջ գրէթէ միշտ պատահած է, քաղաքական չահերի պահանջները տեւի յաղթող եղած են քան թէ գթութեան զգացումը և Փանիցա հրացանի բռնուեցաւ յունիս 16/28ին, ինչպէս այդ յայտնի է Արմենիայի ընթերցողներին :

Այս ինդրի պատճառով դատի ենթարկուեցան նաեւ Սոֆիայի քաղաքապետ զօրքերի հրամանատար տե-

ղակալ-գնդապետ Քիսօֆ և բանակին բժշկապետ Տօքթօր Միլքօֆ : Այս վերջինը պաշտօնակն եղած է : Դործօն բանակին մէջ գտնուող մի քանի ըսպայներ ալ, կասկածների պատճառով, պահեստի սպայներին կարգը դասուեցան :

ԾԱԽՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Հետեւեալ գիրքերն կարելի է ստանալ Արմենիայի խմբագրատունէն, իրենց առջեւ նշանակուած գիներով և փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով :

Արժէքը կանխիկ չվճարուած գիրքը չըկուիր :

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՈՐՔՈՒԳԱԼԵԱՆ

Ա. ՀԱՅ ԴԻԻՑԱԶՆՈՒՂԻ ՄԸ (սպառած) : Բ. ՀԱՅ ԳԻԻՂԱՅԻ (սպառած) :

Գ. ՍԱՂՄՈՍ ԻՍՐԱԵԼԻ (Հայաստանի ազատութեան ցանկացող մի Հայի մաղթանքներն և մտածումներն են Սաղմոսի ոճով գրուած) : 40 սթմ :

Դ. ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՊՈՒՂԱՐԻՈՑ ԵՒ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՊՈՒՂԱՐ ԱՊԱՏԱՄԲԱՊԵՏԱՅ (Պաշտօնաւոր աղբիւր իր ազատութիւն ձեռք բերելու համար մէկ դարէ ի վեր արած ջանքերի խիստ հետաքրքրաշարժ նկարագրութիւնն է) : 1 ֆր. 50 սթմ :

Ե. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ . — Հայաստանցիների թշուառութեան գլխաւոր պատճառներն մին եղող պանդըխտութիւնը մեր ազգային նորընտիր վիպասանի գրչին նիւթ եղած է ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ անուն վէպին մէջ : Իրական կեանքէ առնուած այդ վէպ որ մաս առ մաս կը հրատարակուէր Արմենիայի մէջ, առանձին տետրակով ևս հրատարակուած է այժմ և կը ծախուի Մեծ Հեղինակին Պարոն Մկրտիչ Թիւթիւնճիէֆի մօտ, ինչպէս նաեւ Արմենիայի խմբագրատունը) :

1 ֆր. 20 սանթիմ 2. ԳԱՄԱՌՔԱԹԻՊԱ—ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՅԱՐԱՆ յետալքուեցն աւարտելուն : (Մեծանուն հայ բանաստեղծին վերջերս գրած ազատաշունչ ընտիր ստանուարներէն 3ը՝ որոնք իր «Բանաստեղծութիւններ»ի հաւաքածոյին մէջ չեն գտնուիր, առանձին տետրակով հրատարակուած են) : Այս տետրակէ որի շահը բարեգործական մի նպատակի յատկացած է, 50 հատը մէկ անգամէն գնողին կը տրուի 50 հատը 2 ֆրանք 50 սանթիմի, որ ըսել է հատը 5 սանթիմ կամ 10 փարա թրքական :

Հատով կը ծախուի 0.40 սթմ :

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐԸ

(Կ. ՊՈԼՍՈՑ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԷՆ ԱՌՆՈՒԱԾ ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ՓՐԵՑ ԳՊԼԱՊԻՊ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կը ներկայացուէ ընտանեկան տխուր պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թէ անբարոյական մի հայը իւր ապականուած վարքուբարքով որչափ չարիքների պատճառ դարձած է և վերջ ի

վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով սպաննուած և անհետացած է աշխարհէ :

Կը ծախուի Արմենիայի խմբագրատունը, գին 1 ֆրանք, փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով :

Հայոց Հայրենասիրական Միութեան և Հրատարակութիւն

ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՐԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ

«Հայրենասիրական Միութեան»

հրատարակած այս վարդապետարանի մէջ համառօտ կերպով բացատրուած է թէ իւրաքանչիւր հայրենասէր Հայ ինչ իղձեր պէտք է ունենայ և ինչ պարտքեր ունի կատարելու :

Գինն է 20 սանթիմ և կը ծախուի Արմենիայի խմբագրատունը : Մէկ անգամէն 20 օրինակ գնողը կը վճարէ 3 ֆրանք և 50 սանթիմ միայն, փոխանակ 4 ֆրանքի : Փոստի ծախքը կը վճարուի «Հայրենասիրական Միութեան» կողմէն :

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐՔՈՒԳԱԼԵԱՆ

Ե

ՀԻՆՁԻ ՕՐԴԷՆԻՐԸ

ՏԱՃԿԱՀԱՅԱՍՏԱՆԻՄ

(Պատկեր մօտիկ ապագայից)

ՓՐԵՑ Մ. Պ.

(Այս տետրակի մէջ ցոյց կը տրուի թէ բռնաւորների և ազգամասնիչ Հայերի դատաստանը ինչպէս պէտք է տեսնուի այնպիսի երկրների մէջ ուր օրինաւոր և արդարադատ կառավարութիւն չկայ) :

Մէկ օրինակ գինն է 20 սանթիմ, 20 օրինակը 3 ֆրանք և 50 սանթիմ : Փոստի ծախքը կը վճարուի Արմենիայի խմբագրատունէն :

ՀԱՅ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏԿԵՐԸ

1878ին Պէրլին գնացած հայ պատուիրակութեան պատկերը՝ գեղեցիկ թղթի վրայ աւանուած և պատուիրակների անուններն հայերէն և ֆրանսերէն տառերով միանգամայն տրւապարտուած, կը ծախուի Արմենիայի խմբագրատունը : Գինն է 1 ֆրանք, փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով :

ՏԵԱՐՔ ՄՕՐՄ ԵՒ ԸՆԿ.

ՍԵՂԱՆԱՌՈՒԹ

426 ՄԻՅ, Փիլգրիմ փողոցի անկիւնը

ՈՒՍՔԸ (Worcester Mass.

U. S. America)

Սոյն դրամատան գիմող Հայեր՝ Կ. Պօլոյ և Քարբեղի մէջ անգղիական և գաղղիական սակիով վճարելի փոխանակադիր կրնան ստանալ յոյժ շահաւոր պայմաններով :

Փորձեցէք և գոհ պիտի ըլլաք :

ՏԵՐՈՒՆ—ԻՄԲԱԳԻՐ

Մ. ՓՈՐՔՈՒԳԱԼԵԱՆ

Le Gérant : FÉLIX ENFFANTIN.

ՄԱՐՍԵԻԼ

Հայերէն տպարան Մ. Փոքրոպիւսեանի Marseille. — Imprimerie du Midi, M. SCHICKLER rue Vacon 50.